

Orangeriet i full blom

MONNICA SÖDERBERG, *Frilansskribent*

HOVDALA SLOTT i norra Skåne belönades förra året med EU:s pris för föredömligt bevarande av kulturarvet – Europa Nost-
ra Awards. Slottet som ägs av staten och förvaltas av Statens fastighetsverk har ett orangeri. Det vänder sin rosaröda putsade fasad och höga fönsterrad mot söder. Väggarna är murade i sten och taket är lagt med tegelpannor. En skorsten skvallrar om att här har funnits eldstad, inuti ser man en raserad rest av den. Funktionen var ju att vintertid förvara exotiska växter därinne med hjälp av en värmekälla. Trädgårdsmästaren ansvarade dygnet runt för att där varken blev för varmt eller för kallt.

Orangeriet uppfördes kring sekelskiftet 1800 på uppdrag av slottsherren Michael Ehrenborg. År 1995 totalrenoverades det och fick då ett vackert tegelgolv.

När orangeriet var nytt sköttes det av trädgårdsmästare Wennerholm. Han bodde med sin hustru Sara och två barn i den bakre delen av huset till sin död 1821.

Orangeriet gick sedan andra öden till mötes än som växtplats. Sensommaren 2005 står det åter 'i full blom'.

Intendent Inger Torebo och trädgårdsmästare AnnMargret Lennartsson har förverkligat sina idéer och drömmar om att ta in en del av köksträdgårdens fröjder i huset.

Här möts växter, tegel, trä, zink, betong, keramik och glas. De vitkalkade väggarna, det likaledes vita trätaket och de höga fönsternischerna bildar ram i en storslagen enkelhet, vilket också är mot-
tot för Hovdala!

Härlig blir aldrig så varmt som i ett växthus tack vare stenväggarna som isolerar. Daglig skötsel med vattning och utbyte av växter krävs förstås men vilken skönhet man får uppleva i gengäld!

I det främre rummet står gamla kärl, en del med slösande blomrikedom, andra med stramt hållna arrangemang. Min blick faller först på en underbar 'tapet'!

I fönsternischerna finns skålar med blomstertobak.

En zinkbalja står fylld med blommor i gula och orange toner.

Mot långväggen finns prydnadsgräset ekorkorn, *Hordeum jubatum*, med yvigt ax tillsammans med orange gullskära, *Cosmos sulphureus*, nedstuckna i glaströr med vatten. Rören är uppträdda i jämna rader på trädgårdssnöre, som fästs med tegelsten mot golvet och krok i taket.

Kolvhirs, *Setaria italica*, med långa ax, och lila luktärt, *Lathyrus odoratus*, samsas i en kruka på golvet. Trälådor är fyllda med enbart röd rudbeckia, *Echinacea purpurea*, och gulbladig oregano, *Origanum vulgare*. Gissa om här doftar gott!

Jag sitter ner en stund på en bänk och tar till mig tystnaden och dofterna medan jag betraktar en fjärl, som söker sig till en stor vattenkanna med jätteverbena, *Verbena bonariensis*, med blålila blommor och lammöron, *Stachys byzantina*, med ludna silverfärgade blad och röda blommor.

I fönsternischerna finns runda betongkär. Där sticker brasiliansk klocktobak, *Nicotiana glauca*, upp sina höga stjälkar med hängande gulgröna blommor ur lager av hyllebär (fläder).

På bordet mot ena kortväggen står en balja med blommor i gul-orange toner, önskad till ett bröllop sistlidna lördag. Där finns den kortväxta solrosen Teddy bear, med täta, dubbla klargula blommor, tillsammans med kolvhirs, krasse, *Tropaeolum majus lobbianum*, gullskära och safflor, *Carthamus tinctorius*, en färgtistel med orange blommor, en av de äldsta färgväxterna, härstammande från Orienten.

«Safflor, gör en rosenröd färg på silke, och av samma slag göres en annan blekröd färg» läser jag i boken *Trädgårdspraxis* år 1754, som säljs på Hovdala. Boken skrevs av Petter Lundberg som var trädgårdsålderman i Stockholm, och har nyttigivits av Akantus edition förlag.

På ett bord i orangeriets bakre rum finns den upplagd med kapitlet «Om jordens tillredande till ett orangerie». Där

ges råd om jordberedning inför plantering av apelsin-, citron- och pomerans-träd.

I detta orangeri finns två citrusträd och en vinranka i stora lerkärl. Här är det trädgårdens blommor och grönsaker som ska ge oss en skönhetsupplevelse för stunden.

På nämnda bord står en stor vit porslinskanna fylld med trädgårdens blomsterfröjd! Här lyser vita rosenskärar, Cosmos bippinatus, tillsammans med blommor i regnbågens alla färger. Så fort de vissnar byts de ut.

Där, i fönsternischen, finns en korg med knölfänkål, solros, rödbeta, palsternacka, majrova och mangold med röda stjälkar. Jag blir riktigt hungrig! AnnMargret och Inger berättar just att restaurangen på Hovdala använder en del av trädgårdens grönsaker i matlagningen.

Ett recept:

Skala och skiva palsternackor.

Lägg i form. Häll på lite olivolja och salta.

Tillaga i medelvarm ugn tills skivorna är mjuka. Servera, varför inte med en klick crème fraiche kryddad med klippta örter.

Majrova och andra rotfrukter kan tillagas på samma sätt.

Orangeriet i full blom ändrar utseende från vecka till vecka och kulmen nås vid skördefesten i slutet av september.

Nu stänger vi dörren till det vackra huset och går ut i köksträdgården. I sommar har några odlingsbäddar använts för gamla sorter som bondböna och gräart med anknytning till trakten, och olika sorters potatis i ett samarbete med Nordisk genbank – allt med gott resultat.

Hovdala samarbetar också med Göteborgs och Lunds botaniska trädgårdar och söker genom upprop till allmänheten efter gamla lökväxter och perenner från trakten. **KV**

Ovan t.v. Brasiliansk klocktobak sticker upp ur ett lager av fläderbär.

Ovan t.h. Jätteverbena och lammöron i balja och vattenkanna.

Orangeriet byggdes kring sekelskiftet 1800.

En korg med skörd från köksträdgården.